

Hvorfor forebyggelse af fedme blandt normalvægtige højrisikobørn?

**Berit L. Heitmann
Prof., Ph.D.**

**Enheden for Epidemiologisk Kostforskning,
Institut for Sygdomsforebyggelse Research Unit
blh@ipm.regionH.dk**

Overvægt og fedme hos børn i Danmark

Hvad er forekomsten?

Hvor går udviklingen hen?

Hvad er konsekvenserne?

Hvad er årsagerne?

Hvordan kan vi forebygge?

Hvem er højrisikobørn?

Hvorfor forebyggelse blandt normalvægtige højrisikobørn?

Overvægt og fedme hos børn i Danmark

Hvad er forekomsten?

Hvor går udviklingen hen?

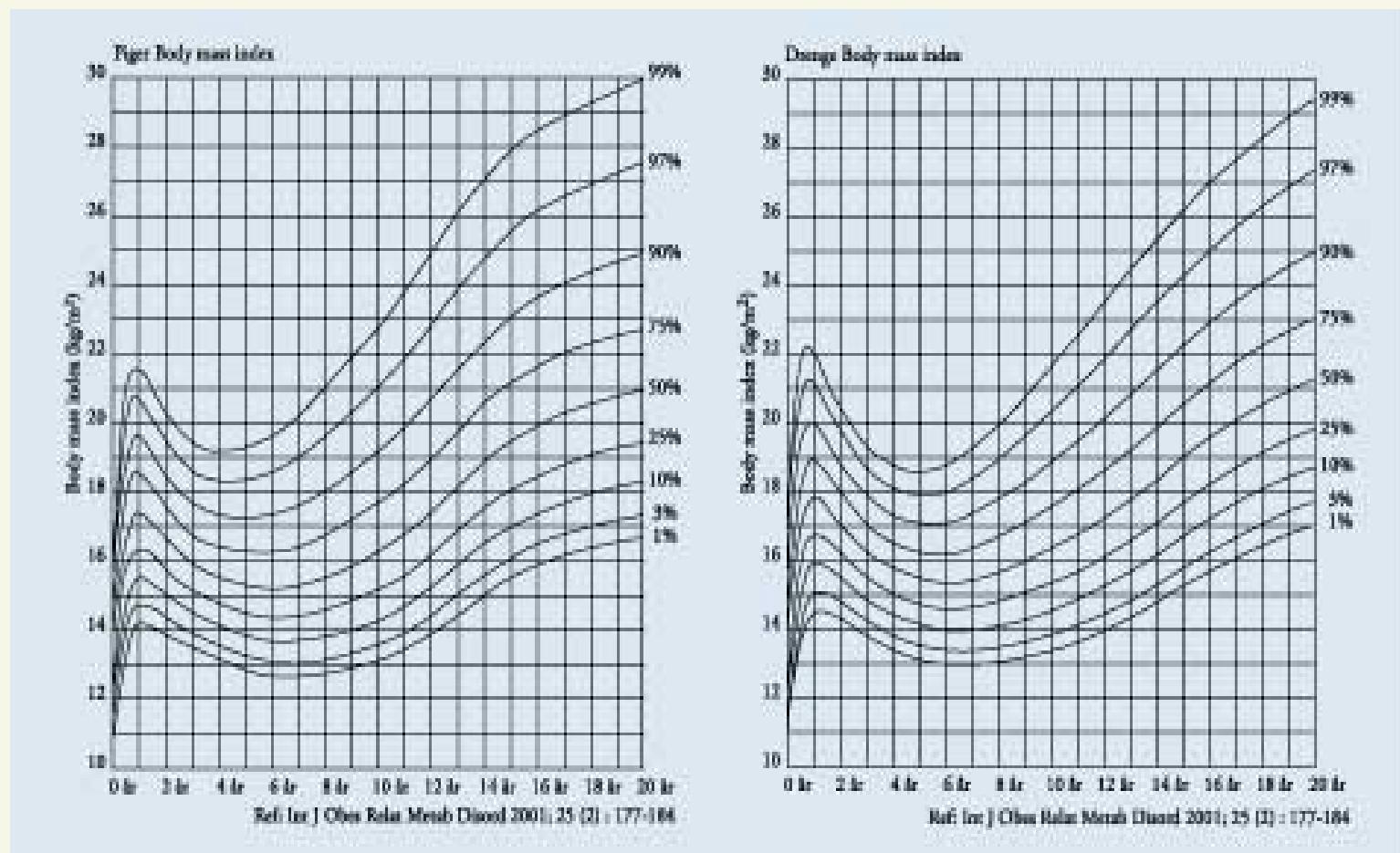
Hvad er konsekvenserne?

Hvad er årsagerne?

Hvordan kan vi forebygge?

Hvem er højrisikobørn?

Hvorfor forebyggelse blandt normalvægtige højrisikobørn?

Fedmeforekomst
5-8 årige: 3-4%
12-15 årige: 3-4%
19 årige (drenge): 7-7½%

Overvægt og fedme hos børn i Danmark

Hvad er forekomsten?

Hvor går udviklingen hen?

Hvad er konsekvenserne?

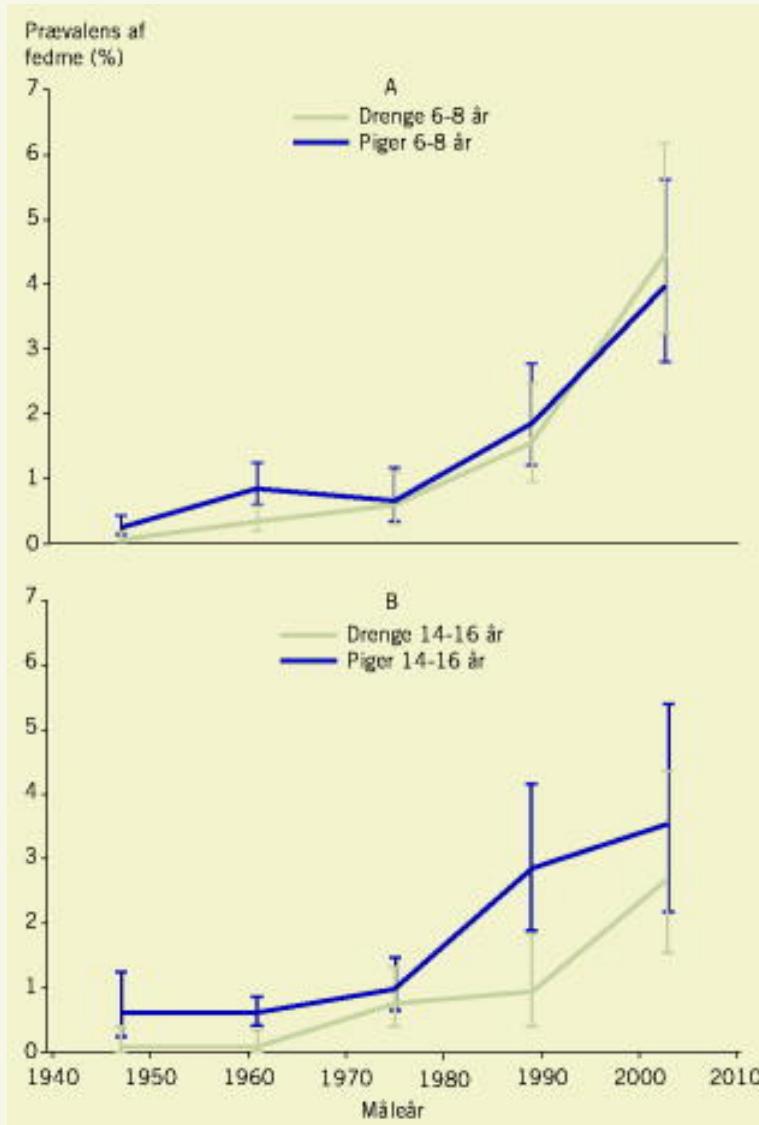
Hvad er årsagerne?

Hvordan kan vi forebygge?

Hvem er højrisikobørn?

Hvorfor forebyggelse blandt normalvægtige højrisikobørn?

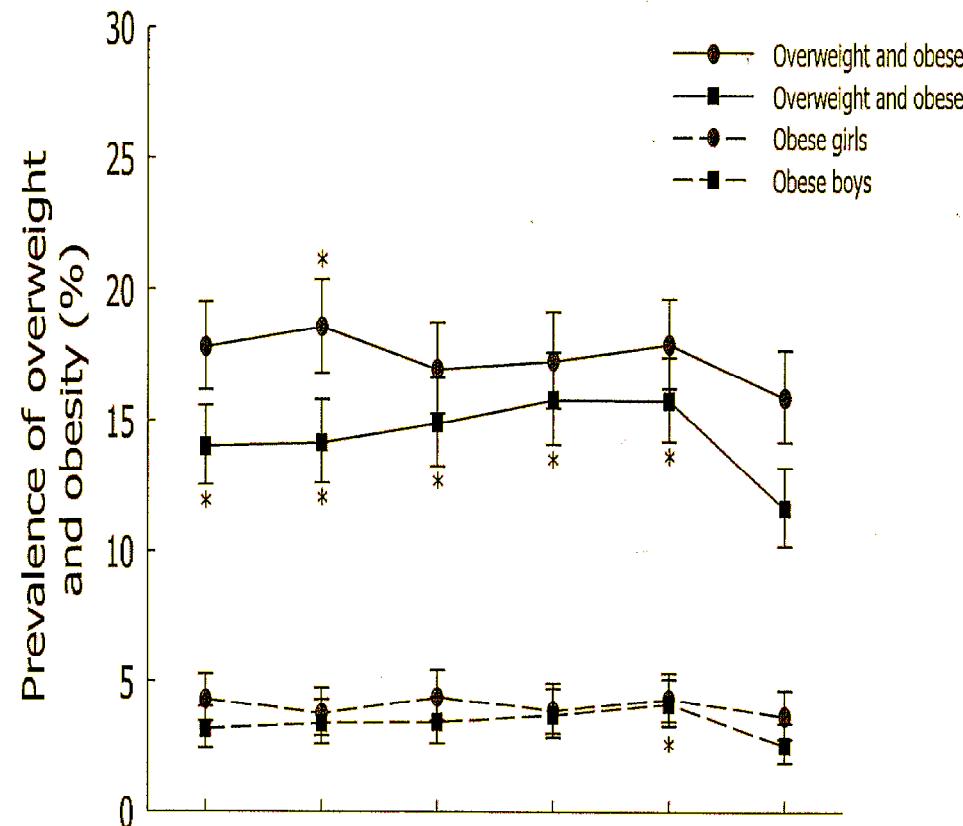
Prævalens af fedme ved indskling (A) og udskoling (B)

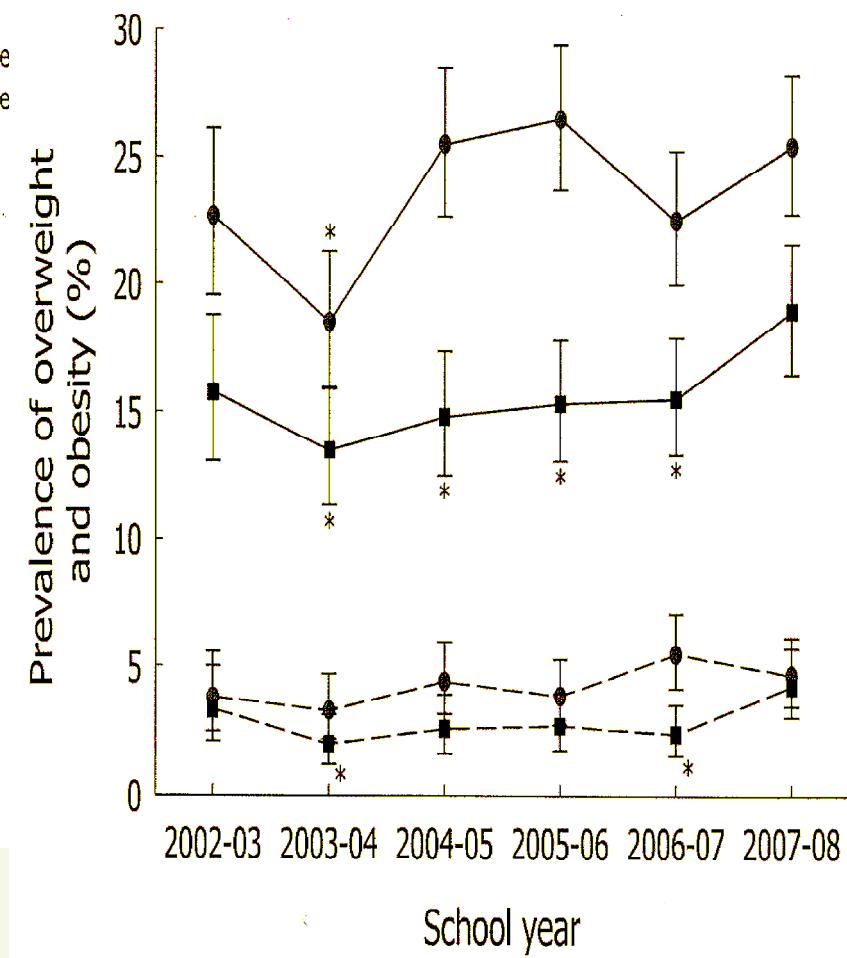
Pearson S, et al. Ugeskr 2005;17(2):158-62

Latest trends from Copenhagen Pearson et al, Acta Paediatrica 2010 (epub)

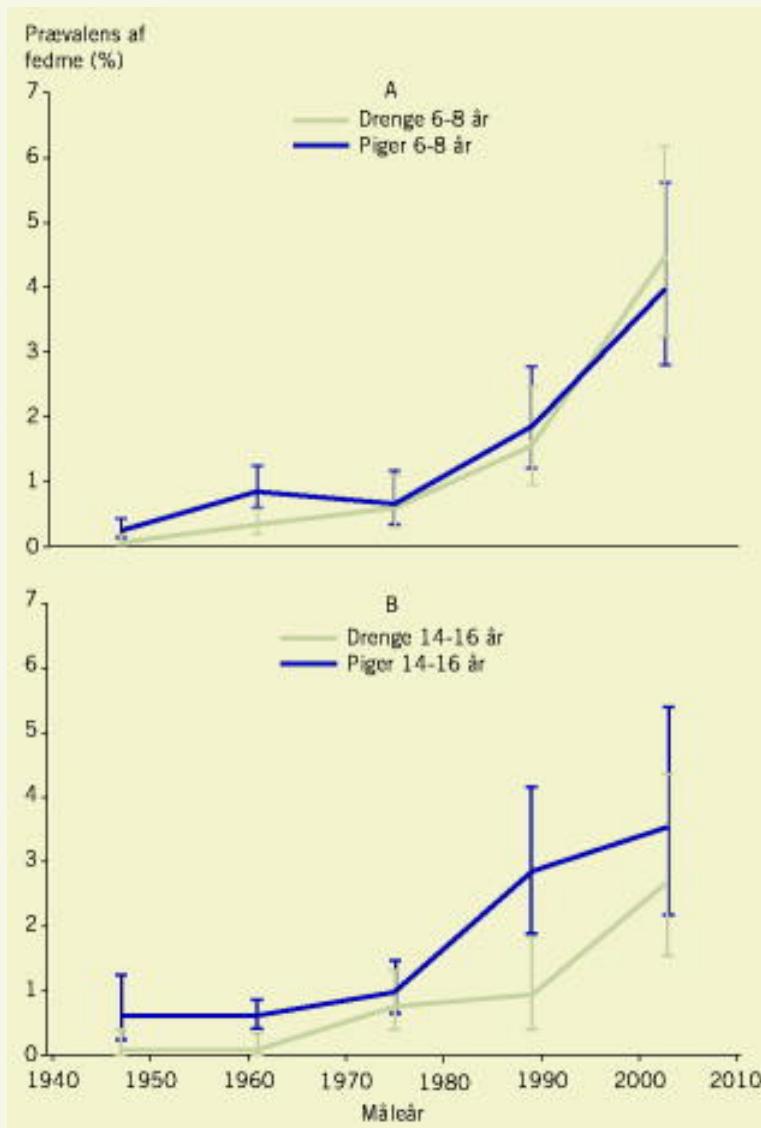
A. 5 to 8 years of age

B. 14 to 16 years of age

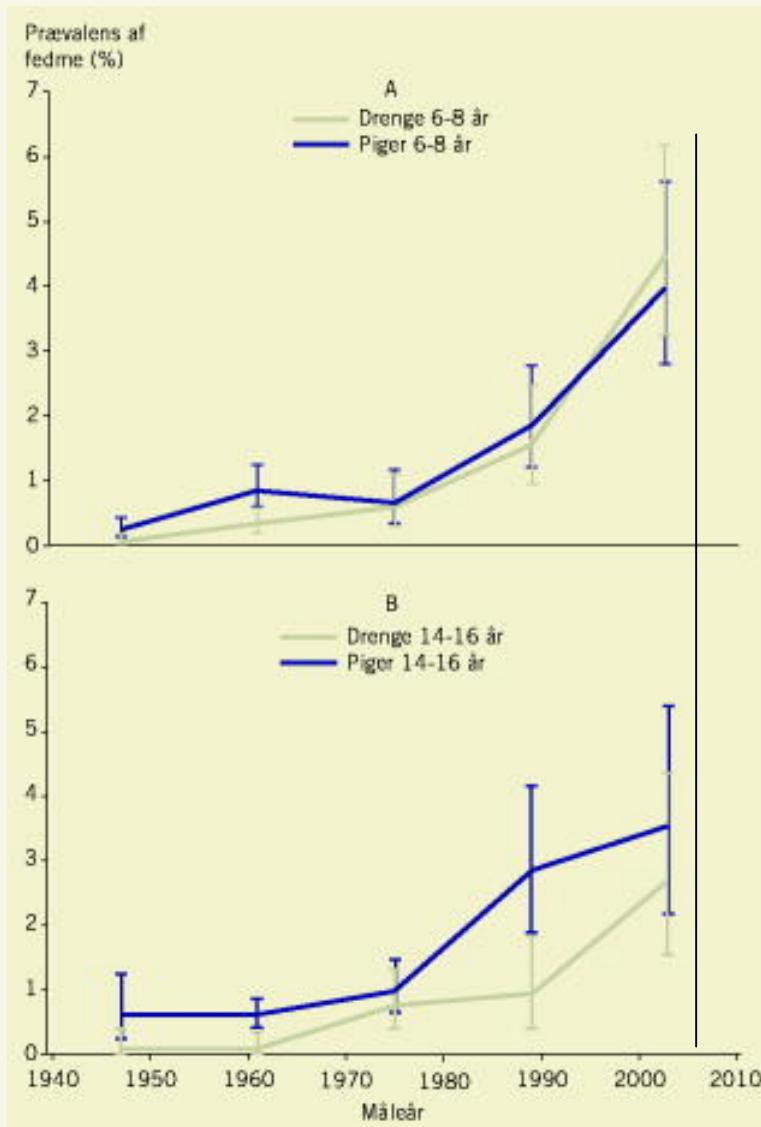

Obesity at ages 6-8 years (A) and 14-16 years (B) among children from Copenhagen

Pearson S, et al. Ugeskr 2005;17(2):158-62

Obesity at ages 6-8 years (A) and 14-16 years (B) among children from Copenhagen

Pearson S, et al. Ugeskr 2005;17(2):158-62

Forekomst og udviklingen af fedme og overvægt

Uanset om udviklingen fortsætter eller går langsommere er forekomsten på et uacceptabelt høj niveau

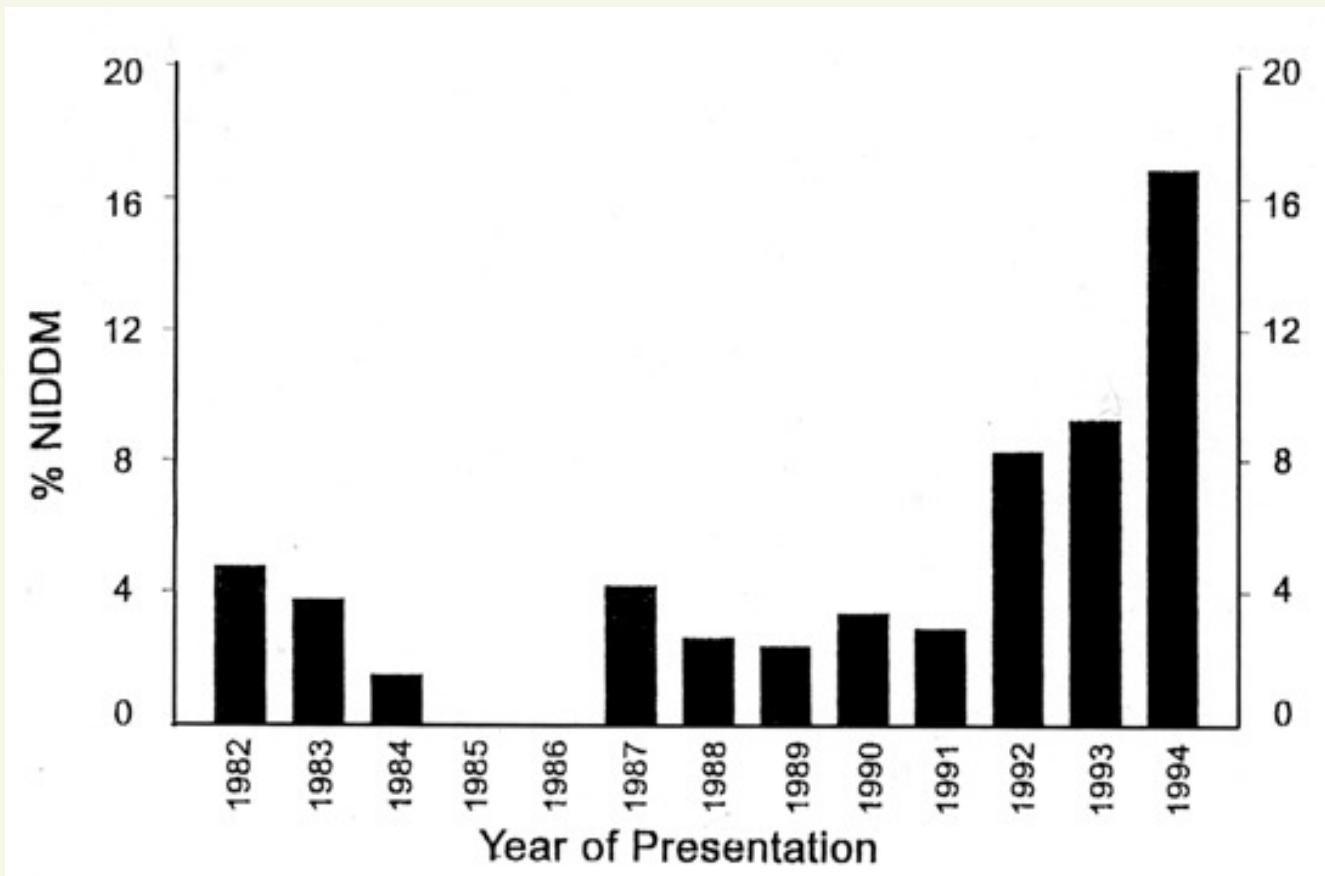
Overvægt

5-8 årige: ca. 20%

12-15 årige: ca 20 %

og det har konsekvenser.....

Annual percentage of all newly diagnosed cases of diabetes (patients from birth to age 19 years) at CHMC who had NIDDM between 1982 and 1994.

Pinhas-Hamiel et al.
The Journal of Pediatrics
Volume 128, Number 5, Part 1

Komplikationer som følge af svær overvægt hos børn i alderen 5 - 18 år

	Skønnet prævalens blandt svært overvægtige børn
Forhøjede triglycerider	21,5 %
Forhøjet total kolesterol	22,1 %
Høj LDL kolesterol	18,9 %
Lav HDL-kolesterol	18,7 %
Forhøjet blodtryk (Hypertension)	21,8 %
Nedsat glukose tolerance	8,4 %
Hyperinsulinæmi	33,9 %
Type 2-diabetes	0,5 %
Metabolisk syndrom (3+)*	23,9 %
Metabolisk syndrom (4+)* (alder 10-17,9 år)	4,6 %
Fedlever (Hepatisk steatose)	37,9 %

*Metabolisk syndrom blev defineret ved tilstedevarelse af nogle af følgende symptomer: hypertension, central fedme, reduceret HDL kolesterol, forhøjede triglycerider, forhøjet blod glukose.

1950

Stigmatisering af fede børn

- **Børn helt ned til 3-års alderen har negative holdninger om fede legekammerater**
- **Børns negative holdninger til fede kammerater øges som børnene bliver ældre**
- **Forældre har ligeledes negative holdninger overfor fede børn (både egne og andres), som kommer til udtryk både i tale og handling**

Schwartz & Puhl, 2003

Stigmatization of Obese Children by Teachers

- **More untidy**
- **More emotional**
- **Less likely to succeed**
- **More family problems**
- **Lack of self-control**
- **Have psychological problems**

*Newmark-Sztainer et al, 1999
Price et al, 1987*

Den høje forekomst og de alvorlige konsekvenser af fedme betyder at der må handles.

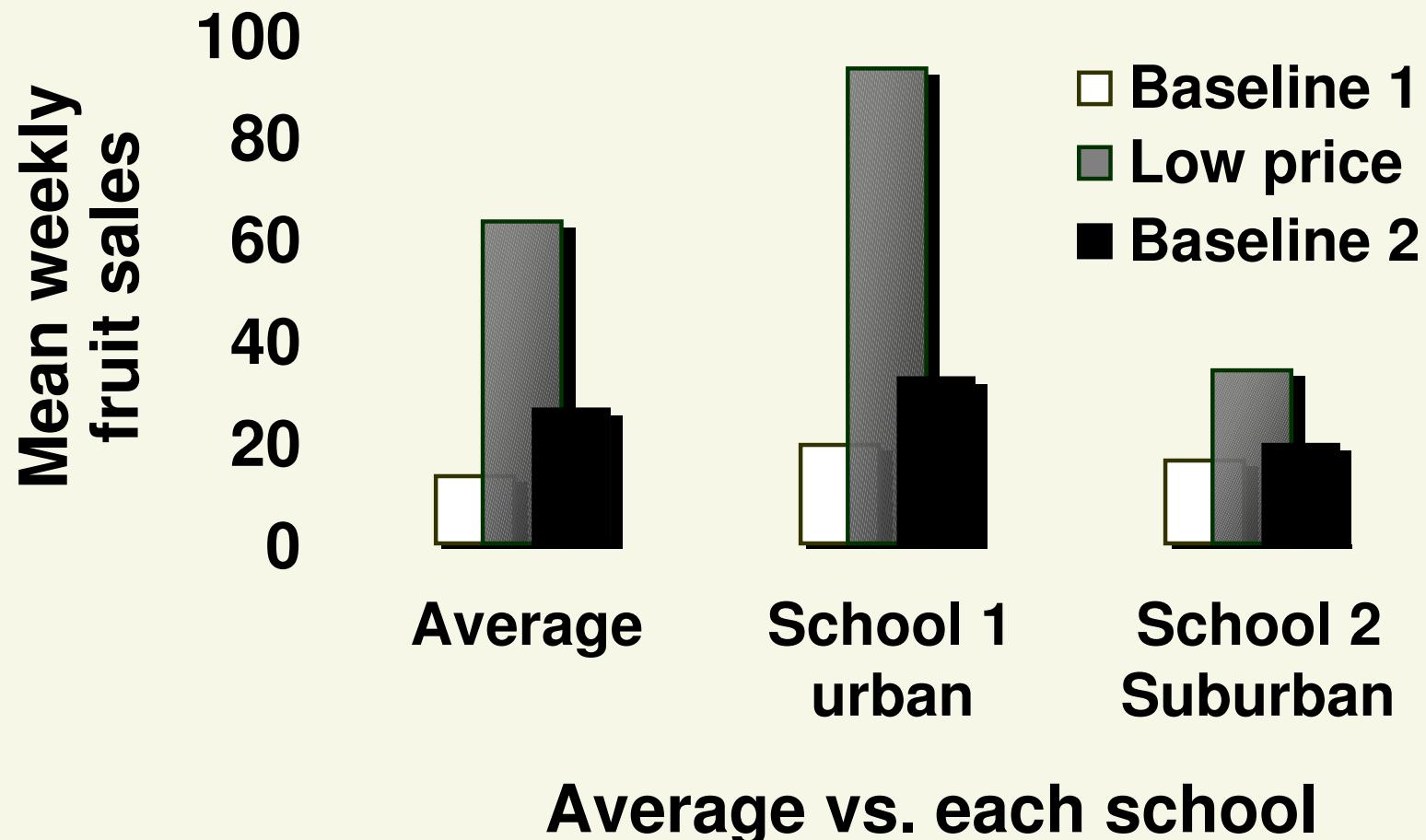
Forekomsten kan bræmses ved at behandle og forebygge.

Behandling har begrænset success, men hidtidige erfaringer med hvordan der forebygges er heller ikke gode og *evidensen* for effekt begrænset.

Paradox: Vi ved, fra interventionsstudier, at det er muligt at ændre både kosten og den fysiske aktivitet i positiv retning...

*Summerbell et al.
Cochrane Database Sys Rev., 2005;20(3):CD001871*

Fruit Sales as a Function of Price

Salad purchases

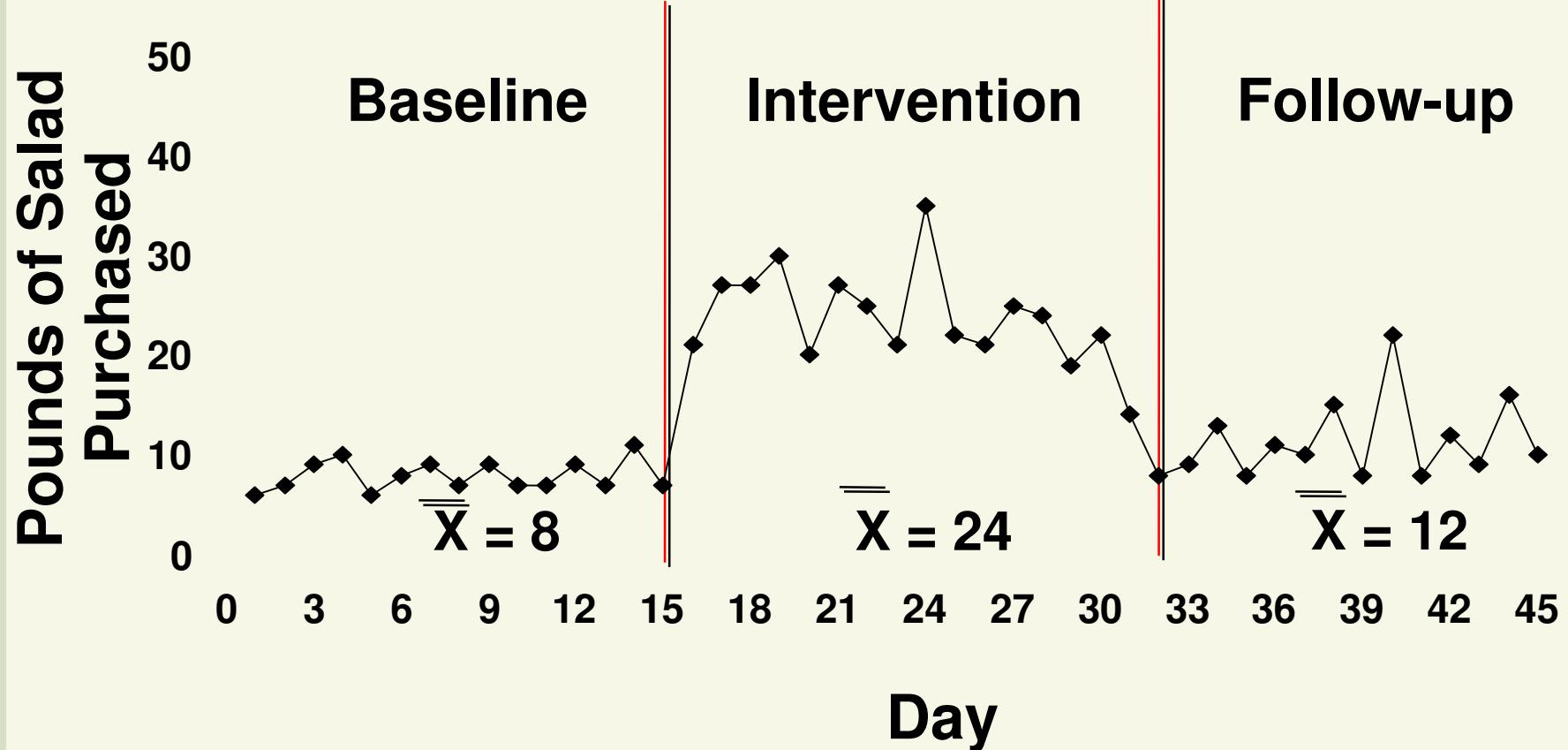

Fig. 1. Poster placed at train stations

M K Iversen, M N Händel, E N Jensen, P Frederiksen
and B L Heitmann
**Effect of health-promoting posters placed
on the platforms of two train stations in Copenhagen,
Denmark, on the choice between taking the
stairs or the escalators: a secondary publication.**
International Journal of Obesity (2007) 31, 950–955

Paradox: - men der er ikke
belæg for at sådanne
ændringer i kost og
aktivitetsmønstre forebygger
fedmeudvikling...

*Summerbell et al.
Cochrane Database Sys Rev., 2005;20(3):CD001871*

Cochrane review on " Interventions for preventing obesity in children"

Summbell et al, 2006

Search strategy: 1990 – February 2005

Selections: 22 randomized and non-randomized controlled trials.
Short-term: 12, < 12 months
Longterm: 10, > 12 months
19/22 school based

Cochrane review of interventions for preventing obesity in children 1990-2005

Author	Results
Flores (1995)	+
Gortmaker et al.(1999)	+
Mo-Suwan et al.(1998)	+
Robinson (1999)	+
Baranowski et al (2003)	-
Beech et al. (2003)	-
Caballero et al.(2003)	-
Dennison et al.(2004)	-
Donnelly et al.(1996)	-
Epstein et al. (2001)	-
Harvey-Berino et al.(2003)	-
James et al.(2004)	-
Kain et al.(2004)	-
Muller et al.(2001)	-
Neumark-Sztainer et al.(2003)	-
Pangrazi et al.(2003)	-
Robinson et al.(2003)	-
Sahota et al.(2001)	-
Sallis et al.(1993)	-
Stolley et al.(1997)	-
Story et al.(2003)	-
Warren et al.(2003)	-

Adapted from
Summerbell et al.
*Cochrane Database
Sys Rev.,*
2005;20(3):CD001871

Conclusion – Cochrane Review

The current evidence suggests that many diet and exercise interventions to prevent obesity in children can be effective in promoting a healthy diet and increased physical activity levels, but...

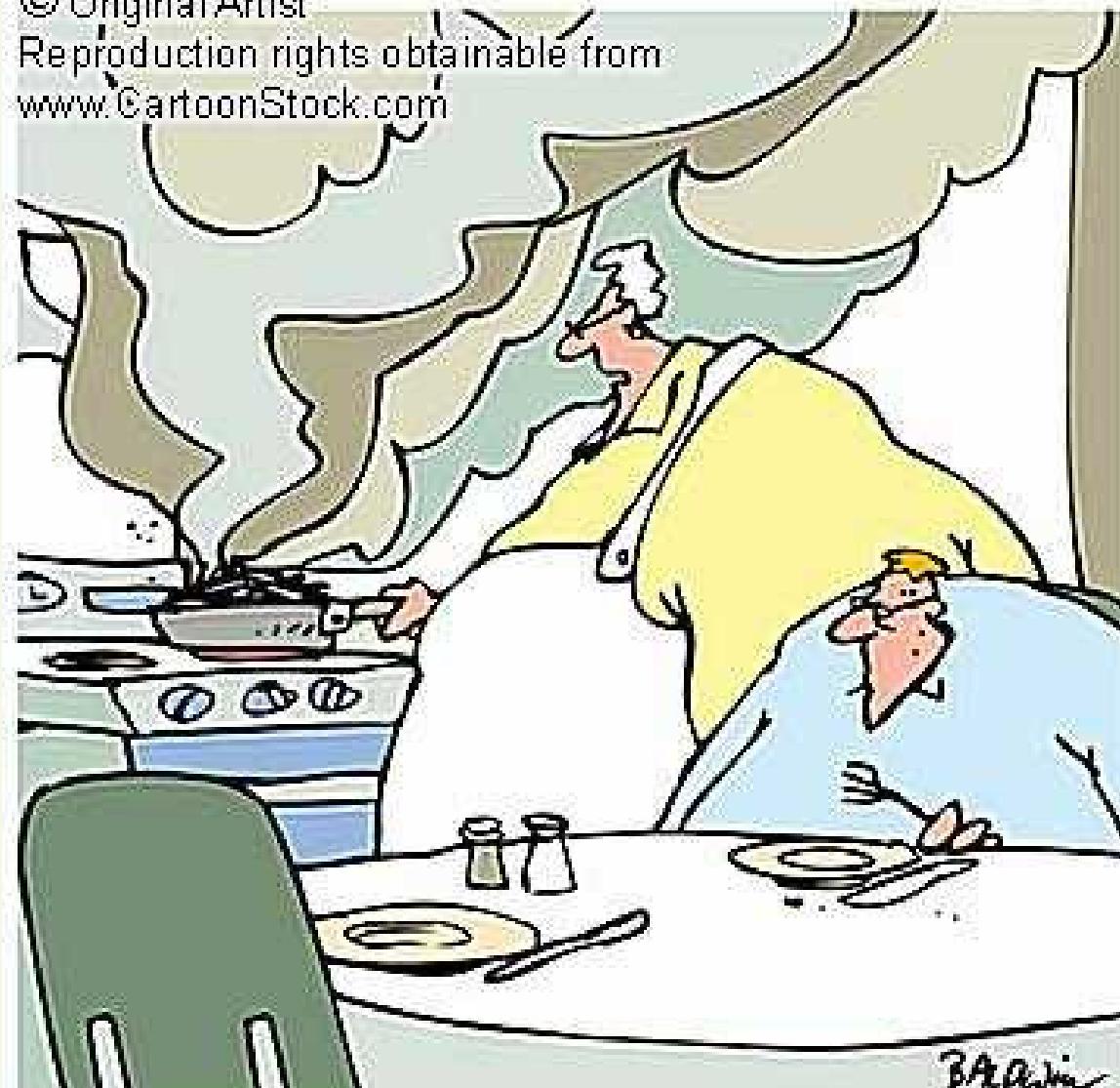
...they are not effective in preventing weight gain.

Summerbell et al.

Cochrane Database Sys Rev., 2005;20(3):CD001871

© Original Artist
Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

© Mike Baldwin / Comics

32x24

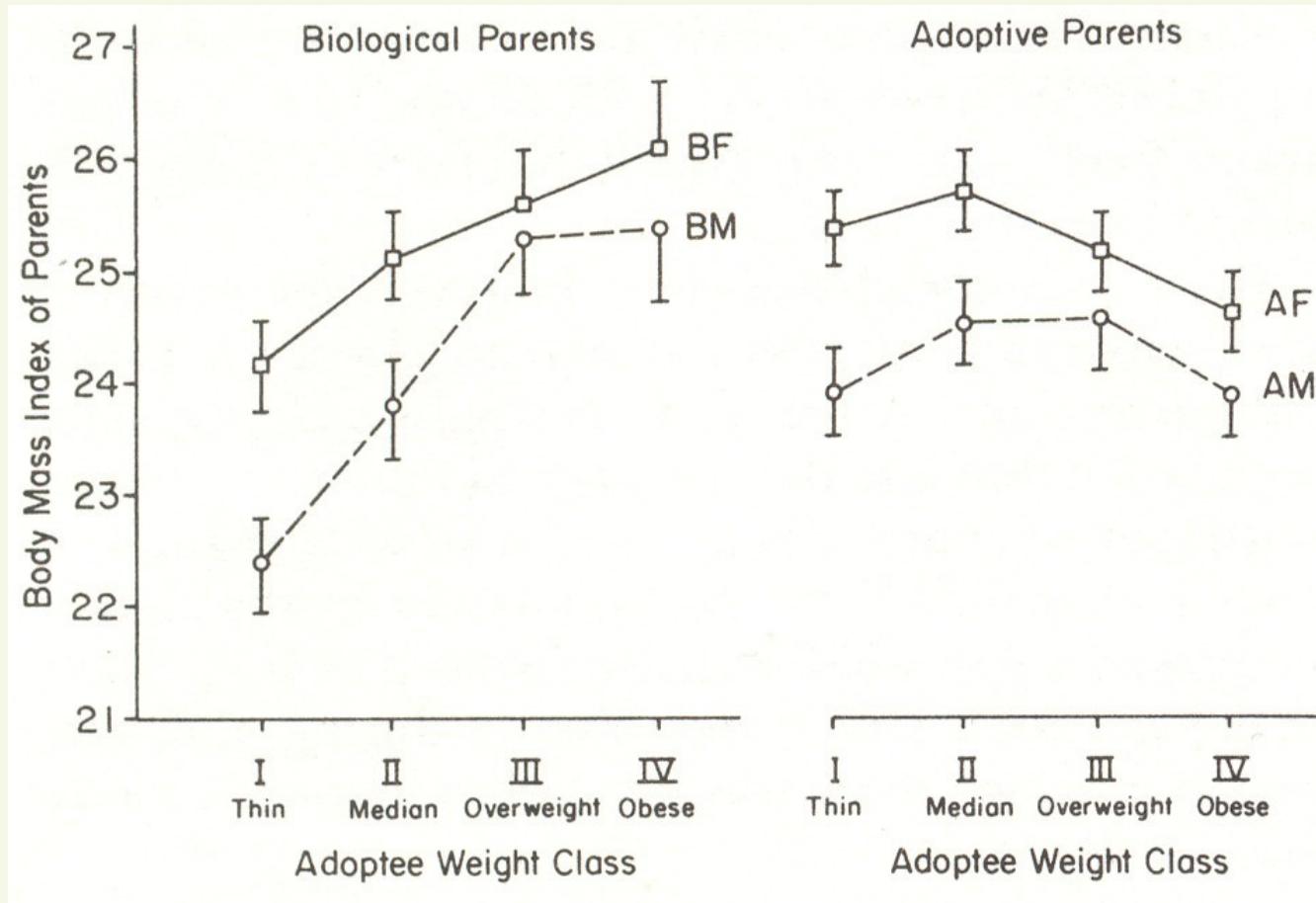
Lægen sagde jeg bare skulle forbrænde
nogle flere kalorier

Fedme er ikke blot for meget mad og for lidt motion –
men opstår i et kompliceret, og endnu ikke forstået, samspil med
psykosociale, kulturelle, kognitive og ikke mindst genetiske faktorer

Vi er desværre meget længere fra en brugbar indsigt i fedmens
gåder end vi bryder os om

...

Mean Body-Mass Index of Parents of Four Weight Classes of Adoptees.

Stunkard et al, NEJM, 1986;314:193-9

**Den genetiske disposition “sætter
dagsorden”.**

**Derfor kan vægt regulering ofte være en
langvarig (livsvarig) kamp.**

Overvægt og fedme hos børn i Danmark

Hvad er forekomsten?

Hvor går udviklingen hen?

Hvad er konsekvenserne?

Hvad er årsagerne?

Hvordan kan vi forebygge?

Hjem er højrisikobørn?

Hvorfor forebyggelse blandt normalvægtige højrisikobørn?

- 1) Større/stærkere interventioner
- 2) Anderedes interventioner
- 3) Både stærkere og anderledes interventioner

Stress

- Dyreeksperimenter viser at stresspåvirkninger giver anledning til fedmeudvikling (aber) – fedmeniveauet stiger med stigende cortisolniveau
- Cortisol (stress hormonet) er øget hos personer med fedme – især abdominal fedme
- Personer med arbejdsrelateret stress øger efterflg. mere i vægt en ikke stressede

Björntorp P. *Obes Rev* 2001; 2: 73-86

Therrien F et al. *Obesity (Silver Spring)* 2007; 15: 377-385

Overgaard D, Gamborg M, Gyntelberg F and Heitmann BL. *Obesity (2006)* 14, 458–463

Forsømte børn

- Forsømte børn i 3 klasse (vurderinger fra lærere/sundhedsplejersker) har væsentlig øget risiko for at udvikle fedme 10 år senere
- Forældre forsømmer børnene: OR= 7.1 (2.6-19.3)
- Beskidt i tøj/negle mv: OR= 9.8 (3.5-28.2)

Lissau & Sørensen, Lancet.
1994, 43(8893):324-7

Overvægt og fedme hos børn i Danmark

Hvad er forekomsten?

Hvor går udviklingen hen?

Hvad er konsekvenserne?

Hvad er årsagerne?

Hvordan kan vi forebygge?

Hjem er højrisikobørn?

Hvorfor forebyggelse blandt normalvægtige højrisikobørn?

Hvem er højrisikobørnene?

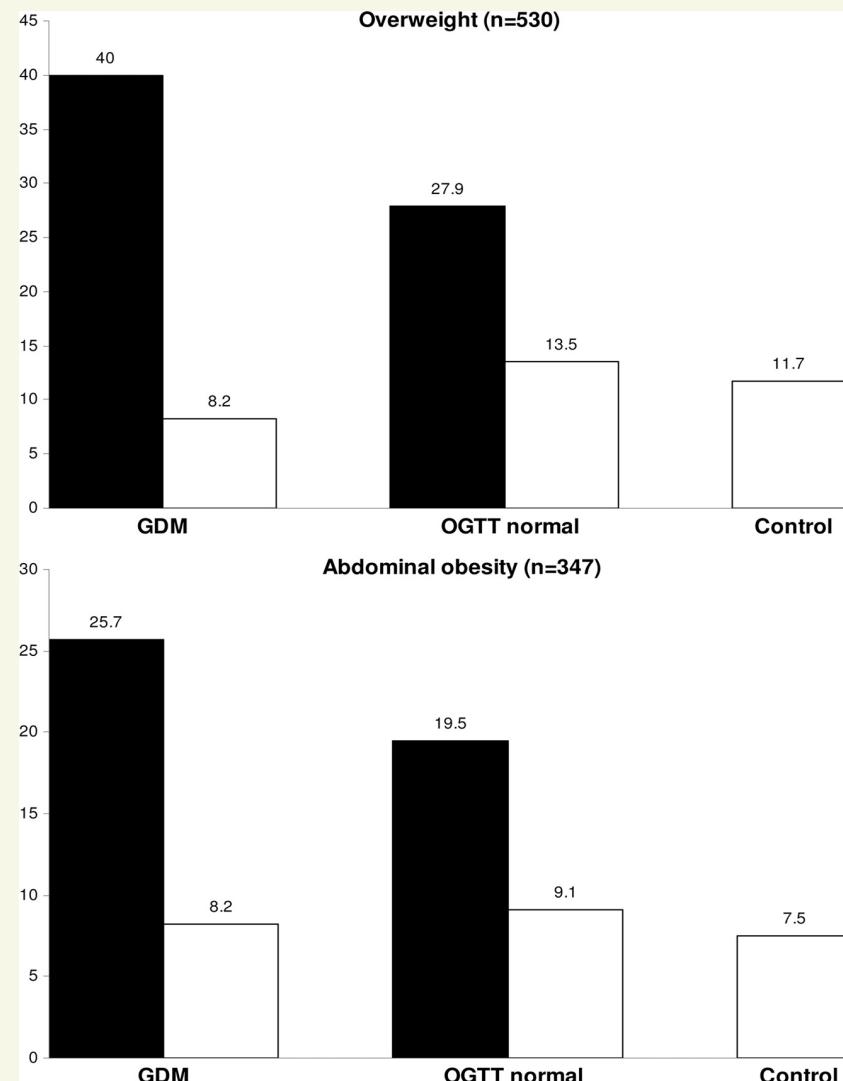
Normalvægtige småbørn
børn med en fremtidig risiko
for udvikling af fedme

Changing Influences on Childhood Obesity: A Study of 2 Generations of the 1958 British Birth Cohort

Table 3. Odds Ratios^a for Overweight/Obesity^b According to Parental Body Mass Index^c and Prenatal and Postnatal Factors Among Children (1958 British Birth Cohort Members and Offspring) Whose Mothers Were Under Age 30 Years at Their Birth, United Kingdom, 1965–1991

	Cohort Members (<i>n</i> = 8,552 ^d)				Offspring (<i>n</i> = 1,889 ^d)			
	Model 1 ^e		Model 2 ^f		Model 1 ^e		Model 2 ^f	
	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI
Maternal BMI^g								
Underweight/normal								
Overweight (BMI ≥ 25)	1.46	1.22, 1.76	1.45	1.19, 1.75	1.72	1.16, 2.54	1.69	1.00, 2.85
Obese (BMI ≥ 30)	2.40	1.86, 3.08	2.29	1.76, 2.97	2.97	1.85, 4.79	3.20	1.85, 5.54
Paternal BMI^g								
Underweight/normal								
Overweight (BMI ≥ 25)	1.77	1.49, 2.10	1.79	1.50, 2.14	1.39	0.85, 2.28	1.40	0.83, 2.38
Obese (BMI ≥ 30)	3.42	2.57, 4.55	3.41	2.54, 4.59	5.55	3.04, 10.10	5.96	3.15, 11.29
Prenatal factors								
Birth weight, kg	1.68	1.44, 1.95**	1.49	1.23, 1.80**	1.66	1.29, 2.14**	1.60	1.17, 2.20**

Pinot de Moira et al. Changing Influences on Childhood Obesity: A Study of 2 Generations of the 1958 British Birth Cohort. *Am J Epidemiol* 2010;171:1289-1298

Prevalence (%) of overweight and abdominal obesity in offspring of the NFBC 1986 at age 16 years.

Data assorted according to maternal glucose metabolism in pregnancy and prepregnancy BMI.

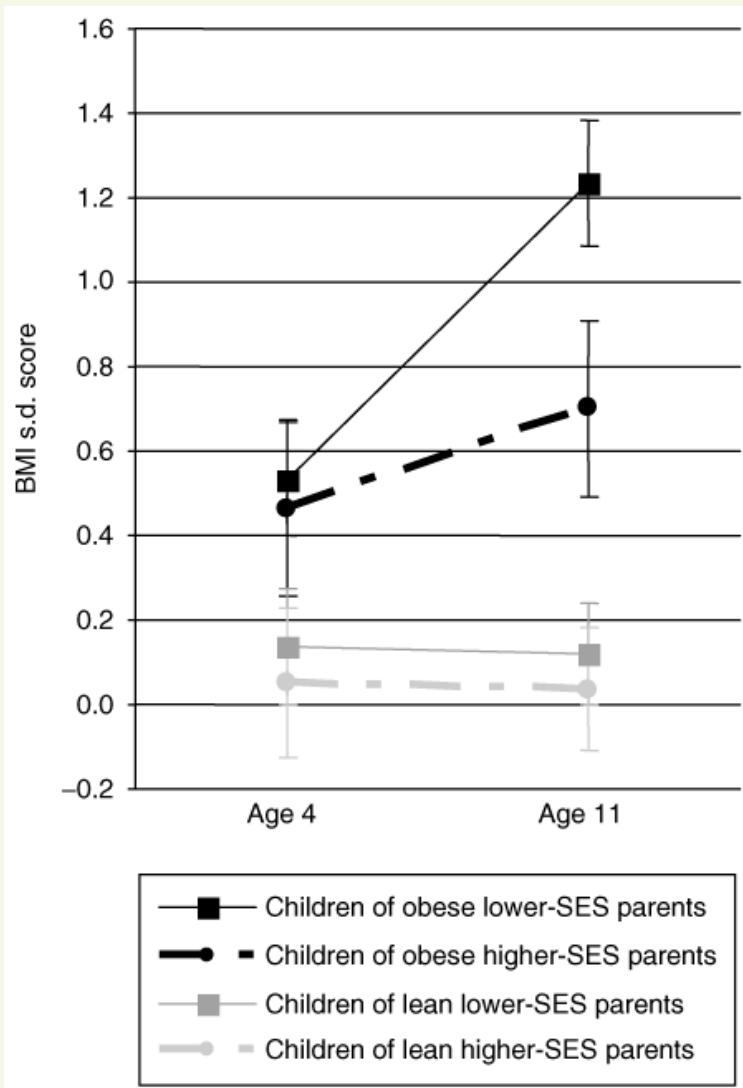
- Offspring of normal weight mothers;
- Offspring of overweight mothers.

Pircola et al.,
Diabetes Care.
2010;33:1115-21

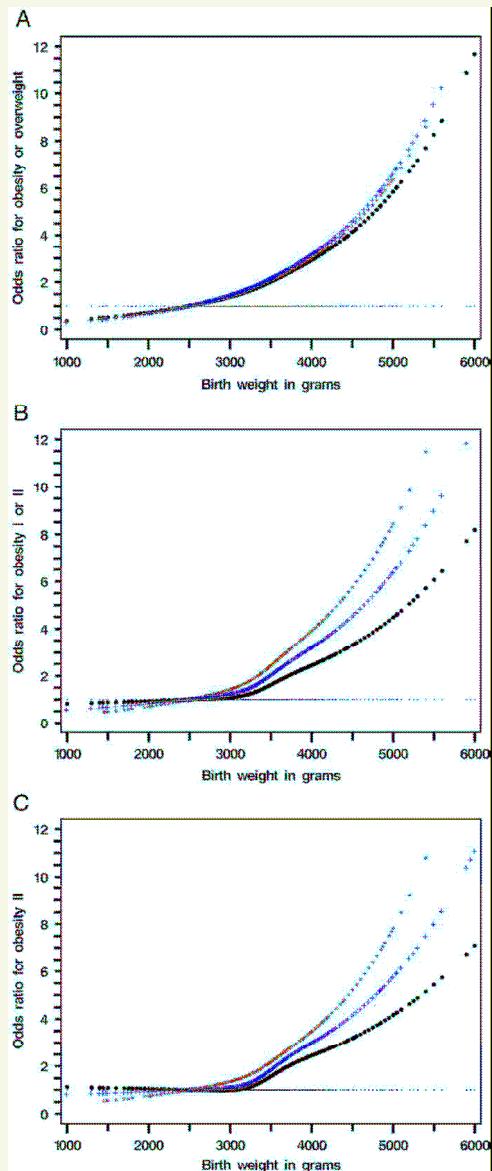
Børn fra socialt belastede familier

Blandt voksne er forekomsten af fedme:

- 5 gange større (ca. 20%) blandt personer med korte uddannelser (< 9 års skolegang), sammenlignet med
- personer med længere uddannelser (ca. 4% for >12 års skolegang)

**Mean BMI s.d. scores
with s.e. from age 4 to 11
in relation to parental
weight status and SES.
SES, socioeconomic
status**

Odds ratios of continuous birth weight in relation to its risk for

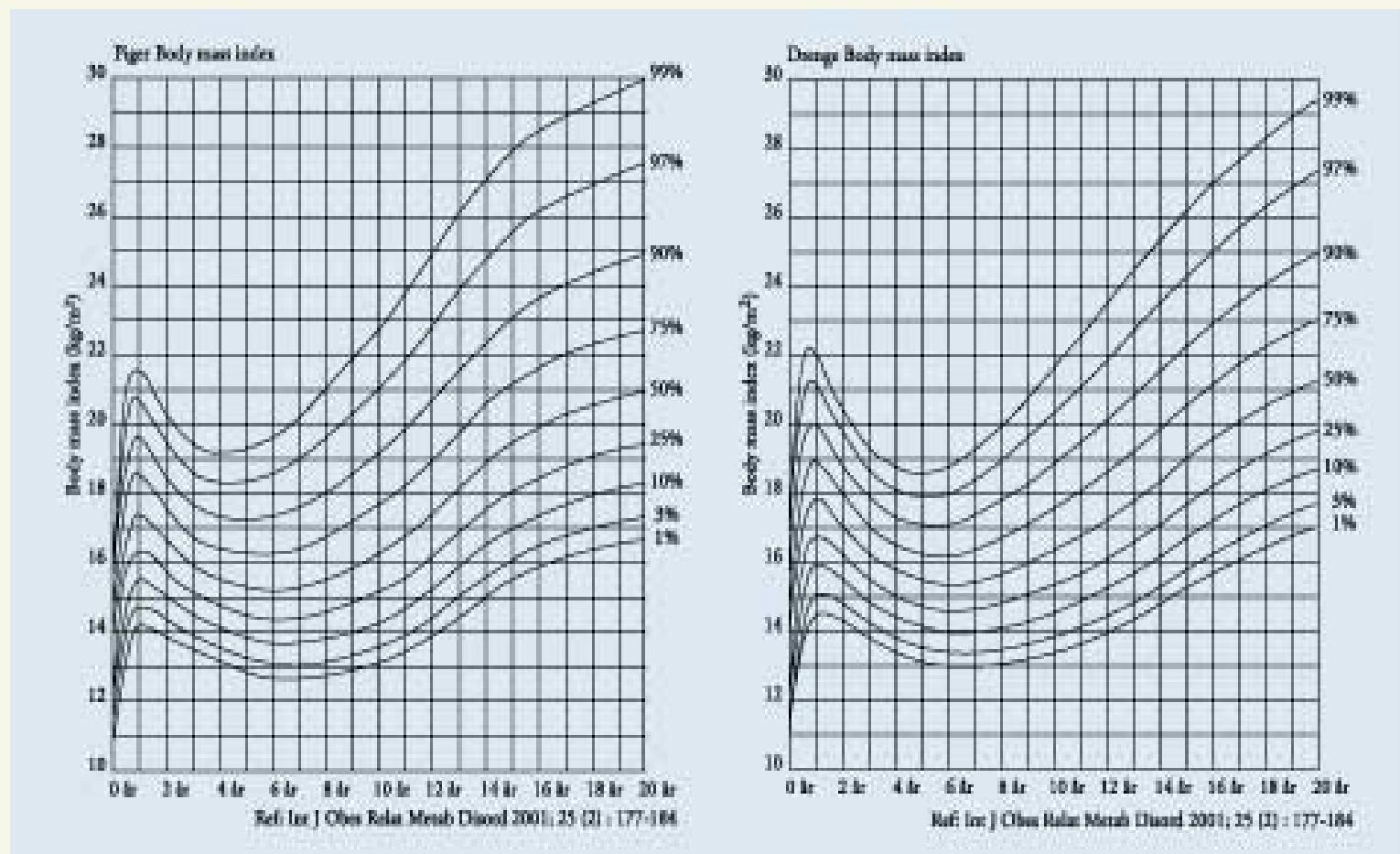
BMI $\geq$ the 90th percentiles (A),

BMI $\geq$ the 95th percentiles (B),

BMI $\geq$ the 97.7th percentiles (C)

among Chinese boys (black curve)
 Girls (red curve)
 boys + girls combined (blue curve).

Adjusted for age, area, gestational age, history of illness status, current health status, education of father, education of mother, occupation of father, occupation of mother, health status of father, health status of mother, and family income.

Hvem er højrisikobørnene?

**Børn fra familier med overvægtige
førstegradsslægtingen**

Børn der har høj fødselsvægt

Børn fra socialt belastede familier

**Børn med lav fødselsvægt og høj
"catch up" vækst**

Overvægt i børne- og voksenalderen

- Ca. 20% af de overvægtige voksne var også overvægtige som børn
- Ca. 30% af de overvægtige indskolingsbørn vedbliver med at være overvægtige som voksne
- 70% af de overvægtige teenagere vedbliver at være overvægtige som voksne

Hvem er højrisikobørnene?

"Stressede" børn

Børn med ringe kostvaner

inaktive børn

Overvægt og fedme hos børn i Danmark

Hvad er forekomsten?

Hvor går udviklingen hen?

Hvad er konsekvenserne?

Hvad er årsagerne?

Hvordan kan vi forebygge?

Hvem er højrisikobørn?

Hvorfor forebyggelse blandt normalvægtige højrisikobørn?

Konklussion

Fedme er ikke blot for meget mad og for lidt motion – men opstår i et kompliceret, og endnu ikke forstået, samspil med psykosociale, kulturelle, kognitive og ikke mindst genetiske/epigenetiske faktorer

Mere effektive/intensive interventioner med kost og motion, interventioner målrettet mod utsatte børn, eller interventioner med fokus på andet end blot kost og motion bør afprøves

Vi kan forebygge fedme - yes we can!

- målrettet indsats mod højrisikobørn
  - individuel tilpasning
- intervention med mere end blot kost og motion
  - indsats før fedmen har manifesteret sig
- indsats blandt små børn

Konklussion

- 1) Fedmeforekomsten er høj
- 2) Konsekvenserne er alvorlige
- 3) Hidtidige indsatser har ikke været effektive nok
så i fremtiden foreslås at
  - interventioner med kost og motion være mere effektive/intensive
  - Interventioner målrettes mod udsatte børn
  - Interventioner ikke kun fokuserer på kost og motion – men fx også stress og søvn